

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

51. An donatio patris possit reuocari ob natos filios, etiam si de illis non
præcogitasset. Et an donator in dubio præsumatur cogitare de liberis. Et
an si donatio fiat apposita clausula, & ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76413)

2. Sed ex Theologis nostram sententiam negatiuam quam supra docuimus, tenet Dicastillus lib. 2. tract. 5. disp. 1. dub. 7. n. 18. Hurtadus disp. 1. diff. 1. Molina disp. 282. n. 8. & Rebullius lib. 1. q. 10. n. 3. quia sicut talis donatio non est valida absque consensu donatoris, ita nec reuocatur, & reuocatur absque nouo consensu eiusdem.

RESOL. LI.

An donatio patris possit reuocari ob natos filios, etiamsi de illis praecogitasset?
Et an donator in dubio praesumatur cogitasse de liberis?
Et an si donatio fiat apposita clausula, & conditione, quod reuocari non possit ex nulla causa, neque etiam ingratis adiuuis, possit adhuc reuocari?
Et quid, si iurauit se non reuocaturum donationem, an adhuc, & nihilominus potest reuocare suscepta prole?
Ex p. 3. tit. 6. Ref. 59.

Certum est, iustam causam reuocandi donationes esse prolem legitimam superuenientem, ut patet ex l. si unquam. C. de reuoc. don. Sed difficultas est, an hoc procedat in casu, quo donator praecogitasset de filiis: et affirmatiuam sententiam docet P. Hurtadus disp. 12. diff. 1. vbi sic ait. Est autem dicta donatio nulla, quauis facta sit ascendentibus donantis, & est nulla in totum, & non tantum quoad legitimam, quae filiis natis debetur, ut nonnulli existimant. Et etiam ex nulla, quidquid nonnulli dicant, quamuis donator, quando donauit, cogitauerit de filiis futuris. Ita ille, cui adde Mollesium in sum. 10. 2. tr. 12. c. 17. n. 65. vbi sic ait. Quarto, reuocatur talis donatio per superuenientiam filiorum; nam ad minus reuocatur vsque ad legitimam illorum, l. si unquam. de reuoc. don. vbi omnes, praecipue Andreas Tiraquellus, quod procedit in vtroque foro, ut post alios probat Seraphinus de c. 2. q. 83. 7. vbi dicit, esse necessarium expressam, vel tacitam declarationem patris. Sed hoc non iudico necessarium, cum talis reuocatio respiciat commodum filiorum, & veniat ex dispositione iuris, ut post alios probauit 10. 1. ad consuet. Neap. 1. q. 26. Ideo non iudico veram opinionem Ripae tenentis, quod si pater cogitauit de filiis, non reuocatur donatio, quia non solum patri, sed etiam filiis competit talis reuocatio. Ita Molf.

2. Sed mihi magis placet negatiua sententia. Dico igitur supradictam legem tunc solum locum habere, quando donator de liberis non cogitauit, siue non credidit se habiturum liberos, quia si cogitauit & sperauit se habiturum liberos, & id expressit aut formaliter, aut tacite, & nihilominus donauit, tunc cessat ratio legis, & praesumitur legis fauori renunciaisse, nec conditionem illam tacite voluisse inesse. Et hanc doctrinam puto quidem probabiliorē, cum sit communis inter Doctores, ut bene ostendit Tiraquellus reper. l. si unquam. cit. & Myfingerus 3. obseru. 69. & licet plurimi ab hisdem citati contrarium teneant, & multi dicant, rem esse ita perplexam, ut Casarea definitione indigeat, tamen non est ratio tanta dubitandi. Qui enim contra nos sentiunt, ex hoc solo fundamento mouentur, quod l. si unquam, sit in fauorem & parentis, & filiorum; parentis autem, quamuis possit renunciare fauori sibi facto a lege, non tamen filij, cum nemo possit renunciare fauori alterius, in praerudicium eius. Sed haec ratio non est solida, quia aduersarij negant suppositum, ut Cuiacius lib. 2. c. obseru. 5. & alij, nempe in ista lege, fauorem fieri filiis; filiis enim per alias leges succurrit, per querelam scilicet inofficiosa, si pater donationes prodigas fecerit, in praerudicium legitimae filiorum, aut alimentorum eis debitorum; nec posse filium ex hac lege agere ad reuocandam donationem sed ex iure. C. de don. inoff. & tunc non ad reuocandam rotam donationem, sed quatenus est inoffi-

ciosa, ut paulo post probabimus: huic autem iuri filij legitima non prodigenda per donationes, non potest pater renunciare, ne quidem cum iuramento. Si hoc contenti essent Authores contrariae sententiae, iis non repugnarem; tantum enim negamus, non posse patrem renunciare beneficio quod competit filiis ex querela inofficiosa. Et haec omnia docet Vydingus tr. de contr. tract. disp. 5. dub. 13. §. 1. n. 3. cui adde Fagundes de contr. lib. 4. c. 15. n. 13. Dicastillum lib. 2. tract. 5. disp. 1. dub. 7. n. 165. Molinam tom. 2. disp. 182. n. 6. Cardinalem Lugo tom. 2. disp. 25. sect. 1. §. 1. n. 179. quibus adde ex Iurifconsultis Hunnium in Encyclop. iur. p. 3. tit. 26. cap. 6. vbi citat Tiraquellum, Clarum, Bocerum, & Gabrielem.

3. Sed huius loci est questio, an donator in dubio praesumatur cogitasse de liberis, ut scilicet beneficium dictae legis, si unquam, cesset, nisi a donatore aliud probetur? An verò contrarium sit praesumendum, ut donatio incumbat probatio cogitationis illius? Et non praesumi donatorem de liberis cogitasse verius est, cum alioqui nullus esset locus reuocationi donationis ob susceptos postea liberos. Si quidem raro liberis gignendis in habilibus reperitur aliquis. Bartolus in d. l. Ticio, §. 7. Imperator, vers. Quod si in dubio, ff. de leg. 2. Bartolum ibidem sequuntur fere omnes Doctores. Invol quoque in c. vlt. 2. c. si. A. de re. ex. 1. de don. hoc mente tenendum scribit, subseribit eidem sententiae Myfingerus cent. 5. obs. 4. 64. vbi n. 5. & seq. limitationes quasdam adducit.

4. Igitur dicendum est, quando in dubio donator non praesumitur de liberis sibi nascituris cogitasse, ac proinde datur reuocatio donationis, nisi aliter donatarius probet donatorem de liberis cogitasse. Et ita praeter Doctores citatos, tenet Hunnius, vbi supra, & Henricus tr. de don. c. 3. n. 134.

5. Nota tamen, quod quando aliquis, vel extra matrimonium, vel in matrimonio constitutus, donat, non praesumitur de liberis cogitasse, sed verò si in ipso contractu matrimonij, vel dotis, donationem faciat, tunc enim verisimiliter de liberis ex eo matrimonio procreandis cogitasse censetur, cum principalis coniugij finis sit sobole procreare. Ita Bocerus & Hunius, supra.

6. Sed quaerunt hic aliqui, an si donatio fiat opposita clausula, & conditione, quod reuocari non possit ex nulla causa, neque etiam ingratis adiuuis, possit adhuc reuocari non obstante tali clausula, & conditione? Affirmant communiter Doctores, quia praedicta clausula & conditio non valet, & pro non apposita iudicatur: praebet enim ipsis donatariis occasionem delinquendi. Ita Molina de inst. disp. 281 §. dubium est. Antonius Gomez 10. 2. var. c. 4. n. 14. Gregorius Lopez l. 67. tit. 18. p. 3. in glossa. Ripa in d. l. n. 181. Cardinalis Mantica de iacris & ambiguis conuent. lib. 1. tit. 3. n. 2. Gutierrez de iuram. confirm. p. 1. c. 19. n. 1. patet ex iure Lusitano. tit. cit. & ex iure communi, in l. si vnus, §. illud, & §. pacta de pactis. Itaque ea clausula & conditio non obstante adhuc reuocari poterit praedicta donatio, quando clausula illa non confirmatur iuramento.

7. Sed licet si iurauit se non reuocaturum donationem, nihilominus potest reuocare suscepta prole Ratio est, quia hoc iuramentum non excludit tacitam conditionem, quae ex iuris dispositione inest illi donationi. Unde ille tantum censetur iurare, se non reuocaturum, sub hac conditione, si nati ei non fuerint liberi. Ita Iulius Clarus q. 23. n. 1. Gomezius n. 11. & alij. Si tanquam ille expressè excluderet illam conditionem, velletque donationem valere, etiamsi filij nascerentur, eamque iuramento confirmaret, non posset eam reuocare, ut idem Clarus q. 22. n. 4. docet. Ratio est, quia quando iuratur id, quod non est malum, iuramentum est seruandum, ut supra c. 17. dub. 7. ostensum est. Atqui non reuocare talem donationem, est non malum: ergo, &c. potest tamen liberi eam reuocare post mortem patris. Et haec omnia praeter Doctores citatos, tenet Lessius lib. 2. capite 18.

Sub. 14. n. 111. & Fagundez de contractibus lib. 4. c. 14. num. 11.

RESOL. LII.

An donatio facta à patre desperatione liberorum procreandorum, aucto reuocetur per subsequentem filiorum generationem, etiamsi donator non fuerit patronus, & donatarius libertus? Ex p. 8. tr. 6. Ref. 63.

§. 1. **N**on desunt Doctores asserentes donationem semel perfectam, natis postmodum donatori liberis, non reuocari, nisi donator fuerit patronus, & donatarius libertus. Innocentius & Hostiensis, in *c. vltim. de don.* Gofredus & Azorius in *summ. C. de reuocand. donat.* Cynus, Fulgiosus, Salicetus, & alij, in *d. l. 1. Cod. de inoffic. don.* Corafius lib. 7. *miscellan. iuris civilis, cap. 30.* Connanus lib. 3. *comment. iuris civilis, c. 10. n. 3.* Hotomannus lib. 1. *amicabil. resp. c. 12.* Giphartus & Donellus ad *d. l. 1. si vnquam, S. C. de reuoc. don. idem Donellus lib. 14. comment. de iur. civil. c. 32.* & ibi Hilligerus in *suis motis*; Antonius Faber lib. 7. *coniect. iur. civil. c. 14. cum seq.* Ioannes Niellus *disp. fend. 5. thes. 8. sub lit. A.* Andreas Gerhardus *Acad. 6. g. 10. Arumaus exercit. Iustin. 6. thes. 16. & disp. Pand. 19. thes. 18.* Quirinus Kubachius *cent. 2. questionum illustrium, decur. vicim. q. 2. & latè Bachonijs in not. ad Treutlerum d. disp. 19. thes. lit. E.*

2. Sed ego puto affirmatiuè sententiæ adhaerendum ex autoritate legis, si vnquam, S. C. de reuoc. don. Cuius legis dispositio quamuis de patrono donatore, & liberto donatario disertè loquatur, tamen non inscitè ad quemcumque donatorem, liberos non habentem, porrigitur, Quoties enim ratio legis est generalis, toties lex ipsa generalis censetur, cum dispositio legis, quantumuis ad certas personas accommodata, ex generalitate rationis extensionem admittat. Atqui verò ratio dictæ legis, si vnquam, videtur esse generalis, & non magis ad donationem cum liberto, quam ad donationem cum quouis extraneo celebratam pertinere. Ratio, cur illic, liberis post donationem donatori natis, reuocetur donatio, hæc redditur, quòd cum pater non præsumatur proprio sanguini extraneos anteferre voluisse, argumento prædictæ legis *Cum auus, 102. ff. de cond. & demonstr. d. l. generaliter, 6. §. 1. C. de iust. & subtr. l. cum acurissim. 35. C. de fideic. intelligatur tacita hac conditione donationem fecisse, vt, si liberi postea nati fuerint, donatio ad se suòsque liberos reuertatur. Militante igitur hac ratione non solum in patrono, d. l. si vnquam, S. C. de reuoc. don. Verùm etiam in omnibus alijs donationibus militabit quoque dispositio, argumento *l. nam vt ait Paulus. 13. ff. de legib. l. illud quæsitum 32. ff. ad l. Aquil. l. à Titio. 108. ff. de verborum oblig.* Et hanc sententiã Doctores communiter amplectuntur, Accursius, Bartolus, Angelus, & plerique alij, in *d. l. si vnquam, S. C. de reuoc. don.* Iulius Clarus *dist. lib. 4. sent. 8. Donatio, 221. n. 1.* Paulus Castrensis *conf. 434. in vlt. d. h. lib. 1. Corneus conf. 15. col. 5. & conf. 195. col. 6. lib. 1. & conf. 158. col. 8. lib. 2. & conf. 11. col. vlt. lib. 3.* Franciscus Aretinus *conf. 2. q. 1. dubio.* Guido Papa *conf. 156. col. 1.* hõsque cum pluribus alijs referens Tiraquellus in *reperit. d. l. si vnquam, v. Libertus, n. 41. & seq.* Mynsingerus *cent. 5. obseru. 63. cum seq.* Mozzius *d. r. de don. tit. vlt. n. 74.* Cuiacius *lib. 20. obseru. c. 5.* Fachinæus *lib. 3. controuers. iur. c. 83.* Bocerius *d. comment. de donat. c. 3. n. 110.* Anton. Gomez *tom. 2. variarum resolutionum. c. 4. de don. n. 11.* Forsterus *disp. 10. ad Inst. thes. 18.* & dicto libro *singulari. de dominio, c. 9. n. 235. p. 180.* Franzkius *exercit. iurid. 9. p. 170. v. 141. cum seq.* Treutlerus *disp. 19. thes. 2. vol. 2.* Bronchorstus *d. cent. 3. in vlt. loc. ad v. d. ser. 74.* Hunnius *d. lib. 2. variarum resolutionum iuris civilis, v. 4. quest. 10.* Hackelmannus *disp. illust. 19. thes. 17.* Hiceniõnius *disp. 6. ad Inst. controu. 21. Vltius in hoc**

§. nostros, n. 7. & Heigius in vers. sciendum, n. vlt. Hartm. Hartmanni lib. 2. tit. 43. obseru. 1. & Gothofredi in notis ad l. 8. lit. l. C. de reuoc. don.

RESOL. LIII.

An donatio remuneratoria possit reuocari per superuenientem prolem? Ex p. 8. tr. 6. Ref. 65.

§. 1. **R**espondeo negatiuè; nam quando donatio non est merè & simpliciter liberalis respectu donantis, sed habet causam annexam, siue gratitudinis, siue alterius rationis, non reuocatur donatio, neque in totum, neque in partem, vt iam, cum de donatione remuneratoria infra dicemus. Et ita docent communiter DD. Iulius Clar. *lib. 4. sent. 8. donatio, 23. n. 7.* Soc. in *l. 2. col. 1. ver. solutio. Respondeo 2. ff. solutio mar. Ital. conf. 171. n. 1. in fin. lib. 4. & Molina *tom. 2. de iust. disp. 282. §. dubium postremo.* quotiescumque enim donatio habet aliquam causam annexam, & non est fundata in mera & præcisa liberalitate, non debet reuocari propter aliquid quod postea superueniat. Quod tamen intelligendum est, quatenus donationi æquiualens est: nam in eo, quod excedit, non censetur donatio ob causam, sed donatio merè simplex, & liberalis; & idè ob eam rationem dispositio legis, si vnquam, non habet locum in remuneratoria donatione; & præter Authores allegatos, ita docet etiam Bald. in *d. l. si vnquam, C. de don. in 2. lectura. Dec. conf. 336. n. 10.* Ripa in *d. l. si vnquam, q. 14.* quibus adde ex Theologis Hurradus, *disp. 11. dist. 5.* Dicastillus, *lib. 2. tr. 5. disp. 1. dub. 7. n. 162.* Rebell. *lib. 18. q. 8.* Molinã *10. 2. disp. 282. n. 11.**

RESOL. LIV.

An donatio, si filij illegitimi post illam nati legitimentur à Principe, vel per subsequentem matrimonium, possit reuocare? Et quanta quantitas debeat esse donatio, vt natiuitate filiorum reuocetur in solidum, & in totum? Ex patt. d. tract. 6. Ref. 62.

§. 1. **N**egatiuam sententiã tenet Dicastillus, *lib. 1. tr. 5. disp. 1. dub. 7. n. 186.* vbi ita asserit. Quod dictum est de prole superueniente, intelligendum est de perfectè legitima; non vero si filius naturæ, aut spurcius nascatur, qui priuilegio Principis legitimetur. Ita Molina *suprà, n. 9.* contra Iulium Clarum, & alios, qui falsò dicunt oppositam esse communem sententiã, pro sua refert Molina Tiraquellum, Salicetum, & alios, & in *l. si vnquam*, nulla mentio est aliorum, nisi legitimorum tantum, sine fundamento autem extensio fit ad alios. Et quidem *lex Castelle*, citata, omnes excludit, qui non sunt nati ex legitimo matrimonio, illis verbis: *[Si despuës huuier hijo, d. hija de su muger legitima con que casalle despuës, que luego que lo hà, es reuocada por ende la donacion.*

2. Vnum tamen dixerim, non excludi filium per superueniens matrimonium plenissima legitimatione legitimum. hic enim absolute venit intelligendus nominè legitimi, Ita Dicastillus, cui etiam adde præter DD. ab ipso citatos, Fagundez *de contractibus lib. 4. cap. 15. num. 11.*

3. Sed ego contrariã sententiã adhaereo, quam tenet Hurradus *disp. 11. dist. 5.* vbi sic ait. Est difficultas an donatio fiat nulla natiuitate filij spurij, vel naturalis, si rescripto Principis, aut per subsequentem matrimonium legitimetur? Circa quam contra nonnullos existimamus fieri nullam, quia quãuis prædictis iuribus tantum fiat nulla natiuitate filiorum legitimorum, & ex vxo re natis; ille tamen filius eo rescripto, aut matrimonio subsequenti